

Konoplja znova trka na

Z njeno dosegljivostjo za medicinske potrebe se bo zmanjšal tudi črni trg, na katerem so te snovi praviloma nepreverjene kakovosti in

Janez Mužič

Tudi danes v vladnih, uradniških krogih in medijih kroži veliko nezanesljivih, nasprotujoči si in zastarelih informacij o škodljivosti konoplje (*Cannabis sativa L.*), opozarja primarij Dušan Nolimaj in dodaja, da nekateri manipulativno in namerno obujajo mite o konoplji, da bi ohranili sistem prohibicije, ki omogoča politično korupcijo, izničuje človekove pravice ter se v razvitem svetu že dolgo ruši. To pomembno vpliva na možnost za vnovično uporabo konoplje v zdravilstvu in medicini. Zaposlen je na Nacionalnem inštitutu za varovanje zdravja, na področju prepovedanih drog se je začel specializirati že pred 30 leti v ZDA. Leta 1991 je bil ob vrnitvi v Slovenijo eden od pobudnikov reform za pomoč uporabnikom drog, angažira pa se tudi ob poskusih civilne družbe, da bi konopljo znova dovolili za medicinsko uporabo. Zavzema se za racionalne, z dokazi podprte in humane rešitve. Je zdravnik specialist javnega zdravja in raziskovalec ter član strokovnega sveta mednarodnega inštituta za kanabinoide ICANNA.

Kako slovenska uradna medicina gleda na alternativo? Menim, da je to področje kljub zakonodaji dokaj neurejeno in da na težave, ki se ob tem lahko pojavijo, nismo dovolj pripravljeni. Tudi zato je to posebno kontroverznost področje, na katerem zdravniki najtežje dosežemo soglasje. Zdravilstvo pomeni uporabo raznih zdravilnih dejavnosti, znanja in tudi verovanja v zdravilske pripravke ter postopke. Te metode zdravljenja in samozdravljenja so pestre; od akupunkture, homeopatije, bioenergije, samozdravljenja s prehrano in podobnega do zeliščarstva oziroma fitoterapije kot samozdravljenja z zdravili rastlinskega izvora. V starem etičnem kodeksu je bilo izrecno poudarjeno, da zdravniki zavračamo vse metode mazaštva in neznanstvene medicine. Novi kodeks pa nam po dolgih usklajevanjih dopušča tako imenovano dopolnilno zdravljenje. To je tisto, ki ga nekdo izvaja hkrati z uradnim medicinskim zdravljenjem. Lahko pa tudi namesto uradnega zdravljenja, če dolo-

Zmote o konoplji

Ameriški nacionalni inštitut za droge (NIDA), ki je podpiral izključno raziskovanje možnih negativnih učinkov uporabe konoplje pri mladostnikih, je pri gonji proti konoplji odigral posebno vlogo. A izkazalo se je, da zmerna uporaba konoplje ne zasvoja oziroma da se blaga psihična odvisnost lahko pojavi pri približno devetih odstotkih dovzetnih mladostnikov. Izkazalo se je celo, da lajša abstinenčne simptome odvisnosti od heroina in alkohola. Ko so poskušali dokazati, da povzroča shizofrenijo in raka, se je izkazalo ravno nasprotno. V državah, kjer so že zgodaj zakonsko uredili medicinsko konopljo, se je zmanjšalo število prometnih nesreč s smrtnim izidom. Večja dostopnost medicinske konoplje tudi ni zvečala kajenja med mladimi.

čena bolezenska znamenja in okoliščine ne nakazujejo učinkovitih in priznanih medicinskih ukrepov.

V čem se uradna medicina razlikuje od zdravilstva?

Meja med zdravilstvom in uradno medicino naj bi bila v znanstveni dokazljivosti uporabljenih ukrepov, sredstev in pripravkov. Pomembno je ne škodovati bolniku. Ključna razloga za odvracanje številnih bolnikov od uradne medicine sta premajhno upoštevanje individualnih potreb in prelahkotno predpisovanje zdravil s stranskimi učinki. Javnost naj bo seznanjena z zdravilskimi metodami, še zlasti z morebitnimi nevarnostmi. Te metode imajo na-

Zdravilec uporabnika konoplje ne sme odvracati od medicinskega zdravljenja.

mreč težko dokazljive učinke. Večkrat gre lahko za učinek placeba, ki je znan tudi pri medicinskih metodah, vendar pa je pri zdravilskih še posebno izrazit. Ta učinek je odvisen predvsem od bolnikovega verovanja, stališč, hotenja in zaupanja. V številnih primerih je koristen, vendar lahko zaradi zdravilskega postopka ali neustrezno izdelanega rastlinskega izvlečka nastane direktna poškodba. Zaradi obravnave pri zdravilcu lahko bolnik zavrta ali prelaga obisk pri zdravniku in s tem zamudi priložnost za pravočasno uradno medicinsko oskrbo. V tem času se lahko bolezen razvije v težje obvladljivo ali celo neobvladljivo.

Od nekdaj smo si ljudje pomagali oziroma lajšali bolezenske težave z zdravilnimi rastlinami. Ali je njihova uporaba v porastu?

V poplavi farmacevtskih zdravil in njihovih stranskih učinkov znova prihajajo v ospredje pozabljeni tradicionalni načini zdravljenja in samozdravljenja z zdravilnimi rastlinami. Seveda ni vse, kar je naravno, tudi varno. Vsakega stresa, zaskrbljenosti, glavobola, nespečnosti ni

nujno takoj zdraviti z zdravili. O tem se malo piše, pa gre za velik problem. Menim, da od 35 do 70 odstotkov ljudi tudi v Sloveniji uporablja vsaj eno od metod zdravilstva. To skrivaj podpira vsaj ena tretjina družinskih zdravnikov. Ločiti kaže tradicionalno zeliščarstvo, ki izhaja iz izkušnje naših prednikov, ter sodobno, znanstveno fitoterapijo. Tiste zdravilne rastline, ki so na voljo v lekarnah in imajo status zdravila, morajo imeti dovoljenje za promet, pridobljeno pri Javni agenciji Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke. Dokazati je treba, da izpolnjujejo vse zakonske kriterije, vključno z varnostjo, kakovostjo in znanstveno dokazano klinično učinkovitostjo. Uporaba rastlinske konoplje za medicinske namene se še postavlja na noge. Uporaba v zdravilstvu pa je neregulirana in prepuščena črnemu trgu.

Kdaj so konopljo že uporabljali v medicinske namene?

Zgodovinska uporaba konoplje je dolga in burna, prvi dokazi njene medicinske uporabe pa segajo v leto 2737 pred našim štetjem, ko jih je opisal kitajski cesar Šen Nung. V evropski medicini so začeli bolj ceniti njeno analgetično, sedativno in hipnotično delovanje v 19. stoletju. V tradicionalni medicini so jo uporabljali pri boleznih želodca, črevesja, dihal, pri lajšanju kroničnih bolečin, glavobola in menstrualnih težav. Izboljševala naj bi tudi apetit, spanje ter pomagala pri impotenci. Iz listov in cvetov konoplje so pripravljali čaje in čajne mešanice, alkoholne tinkture in oljne izvlečke. Stroka je poleg pozitivnih lastnosti prepoznala tudi slabost, spremembne učinke zaradi variabilnosti rastlinskih preparatov. Kanabinoidnih učinkovin iz konoplje in človeškega endokanabinoidnega sistema takrat še niso poznali.

Zakaj se je potem kljub številnim pozitivnim izkušnjam znašla na seznamu prepovedanih drog?

Na trgu so se v 20. stoletju pojavila standardizirana industrijska in magistralna zdravila ter možnost njihovega intravenskega vnosa, kar je konoplji odvzelo velik del indikacij. Poleg tega je politika zaradi povezanosti reaktivnega kajenja konoplje z uporništvo mladih proti požrešnemu kapitalizmu sprožila sistematično in globalno politično gonjo. Mediji po vsem svetu so začeli tekrovati v izkrivljanju dejstev ter širjenju manipulativnih in načrtno lažnivih novic o škodljivosti konoplje. Kljub prvotnemu nasprotovanju Ameriškega zdravniškega združenja so konopljo leta 1942 odstranili iz ameriške farmakopeje, kar je pomeni-

lo konec njene uporabe v zahodni medicini. S podpisom treh povojnih mednarodnih konvencij glede nadzora nad prepovedanimi drogami je bila prepovedana njena uporaba in za več desetletij prekinjeno neodvisno raziskovanje. A ljudje po vsem svetu so jo kljub nezakonitosti še naprej uporabljali.

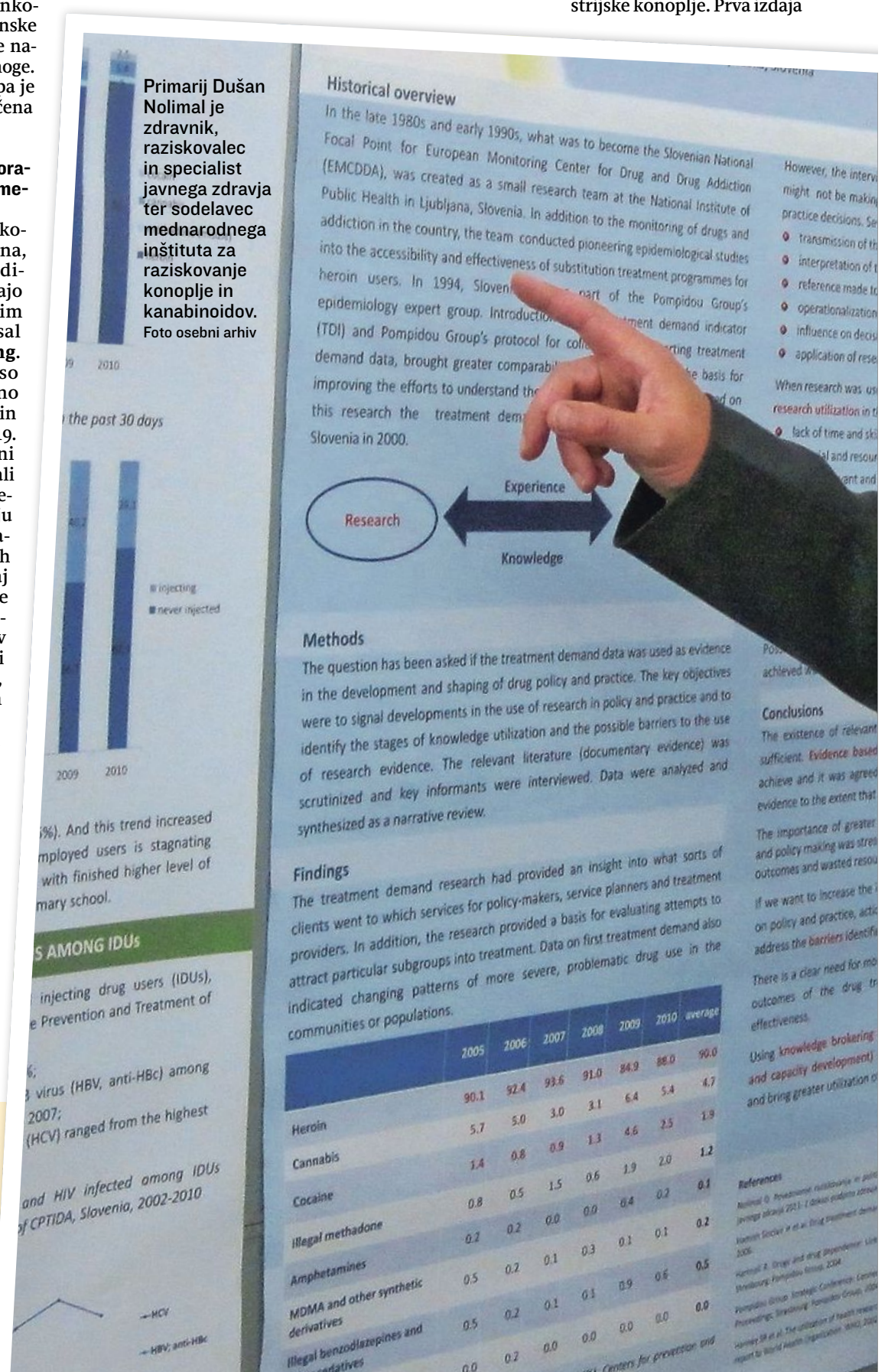
Kaj je privedlo do vnovičnega zanimanja za njene zdravilne učinke?

Leta 1964 je izraelski kemik Raphael Mechoulan izoliral THC, pojasnil njegovo kemijsko strukturo in ga tudi sintetiziral. Sledili so odkritje prvega endogenega kanabinoidnega receptorja, izoliranje prvega endogenega liganda,

pojasnjevanje delovanja fitokanabinoidov ter odkritje endokanabinoidnega sistema. Na podlagi teh in še številnih drugih znanstvenih potrditev zdravilnosti konoplje ter političnih pritiskov javnosti je leta 1996 Kalifornija znova dovolila uporabo konoplje v medicinske namene. Sledile so ji številne države.

Kakšna je zgodba konoplje v Sloveniji?

Najstarejši zapis o gojenju konoplje na slovenskem ozemlju je iz 16. stoletja. Konoplja je bila pri vsaki hiši bodisi kot oblačilo, brisača, prt, vreča, vrv. V obdobju 1931–1935 je bila Jugoslavija ena od pomembnih svetovnih pridelovalcev in izvoznikov industrijske konoplje. Prva izdaja

vrata uradne medicine

varnosti, meni primarij Dušan Nolimal

jugoslovanske farmakopeje iz leta 1933 vsebuje monografijo o izvlečkih iz indijske konoplje, druga izdaja iz 1953 pa ne več. Slovenija je podpisnica konvencij OZN, ki je napačno tolmačila nekatere ključne mednarodne paragrafe in nekaj časa celo vztrajala pri kriminalizaciji industrijske konoplje. Konoplja je pri nas še vedno na zastarelem seznamu prepovedanih rastlin in snovi, ki so zelo nevarne za zdravje in se ne uporabljajo v medicini.

Vendar se to zadnje čase močno spreminja. Lahko pričakujemo njeno legalizacijo v medicinske namene?

Marca lani je z Uredbo o spremembi razvrstitve prepovedanih drog postal izvleček iz konoplje s kanabinoidi v

Sloveniji uradno dovoljen, ne pa tudi sama rastlina. Bolniki, ki želijo rastlino konoplje uporabljati kot tradicionalno zdravilo rastlinskega izvora, so še naprej odvisni od črnega trga, za katerega ne veljajo normativi trga zdravil. Parlamentarni odbor za zdravstvo je oktobra lani sprejel sklepe o legalizaciji uporabe konoplje v medicinske namene, ki naglajo ministrstvu za zdravje, da razvrsti konopljo iz skupine najstrožje prepovedanih drog. S tem bi se omogočilo njeno uporabo v medicinske namene ter začelo pripravljati podzakonske akte, ki naj bi tudi slovenskim kmetom omogočili gojenje konoplje v medicinske namene. A ministrstvo je prezrlo sklepe parlamentarnega odbora, saj je v javno razpravo

dalo predlog uredbe, v katerem je konoplja še vedno v najstrožji skupini prepovedanih drog, ki se ne uporabljajo v medicini. Neodvisni inštitut ICANNA je z utemeljitvijo predlagal prerazporeditev rastline v III. skupino prepovedanih drog, ki so srednje nevarne in se uporabljajo v medicini. Prav tako je treba poskrbeti za ustrezen nadzor in preprečevanje zlorab. Strokovnjaki inštituta ICANNA so prepričani, da bi Slovenija glede na zgodovinske danosti in posedovanje znanja ter zagnanosti ob odpravi birokratskih ovir lahko bila med vodilnimi državami na tem področju. Pri tem ne gre zanemariti pozitivnih učinkov na človekove pravice, gospodarstvo in javne finance.

Kje v medicini je največ možnosti za njeno uporabo?

V uradni medicini velja, da s kanabinoidi lahko učinkovito zdravimo slabost in bruhanje, izzvano s citostatiki, stimuliramo apetit, blažimo nevropatično bolečino in spastičnost pri multipli sklerozi ter bolečino pri bolnikih z rakom. Učinkovitost pri drugih boleznih in stanjih se še preverja. Konoplja vsebuje čez sto kanabinoidov in še številne zdravilne učinkovine, ki imajo različen način delovanja; od pomirjanja, uspavanja, analgetičnega delovanja, poživiljanja do vznurjanja. Med njenimi sestavinami sta najpomembnejša THC in CBD. Za kronične bolečine, glavobole in spalne motnje naj bi bila bolj primerna konoplja z več THC, medtem ko naj bi bil CBD bolj primeren za ljudi, ki bolehalo za multiplo sklerozo, anksio-

Pretirano navdušenje ob vsestranski uporabi konoplje v zdravilstvu ni primerno.

znostjo, depresijami, obsesivno-kompulzivnimi motnjami in epilepsijo. Posamezni bolniki in zdravniki so opazili tudi zmanjšanje obsega nekaterih rakavih tvorbo, predvsem rakov prostate in glioblastoma. Vendar je prezgodaj trditi, da konoplja zdravi raka. Zdravniki svarimo pred pretiranim navdušenjem ob vsestranski uporabi konoplje v zdravilstvu, čeprav ji zdravilnosti ne gre odrekati.

Zadnje čase je veliko pozornosti namenjene CBD.

CBD je eden od v konoplji prisotnih nepsihotropnih kanabinoidov. Ima izjemne potenciale tako na prehranskem kot medicinskem področju. Evropsko združenje za industrijsko konopljo zavrača poskuse, da bi CBD postal zgolj zdravilo na recept, in se zavzema, da bo naravni pripravek CBD dosegljiv vsem ljudem. Smiselno predlagajo tristopenjsko regulacijo: (1) visoki odmerki – zdravilo in temu primerna regulacija, (2) fiziološki odmerki – prehranski dodatek ali zdravilo brez recepta (kot baldrijan ali nekateri vitamini) in (3) nizke koncentracije – brez omejitev. Vsekakor si moramo prizadevati, da postanejo izdelki, ki vsebujejo naravne kanabinoide, preverjeni in standardizirani pripravki. Zdravniki ne

podpiramo, da bi se z legalizacijo vsi izdelki iz konoplje znašli v rokah laikov za zdravljenje resnih bolezni. Če bo konoplja dobila status zeliščnega zdravila, naj bi se ga uporabljalo predvsem kot dopolnilno zdravljenje, hkrati z uradnim medicinskim zdravljenjem ter izjemoma namesto uradnega, če zanj ni indikacij.

Kaj svetujete tistim, ki že uporabljajo izvlečke iz konoplje ali pa o tem razmišljajo?

Na slovenskem trgu imamo poplavo izdelkov, ki so pogosto neznanega izvora, nedefinirane vsebnosti, lahko vsebujejo celo strupe, plesni ali ostanke pesticidov, težkih kovin in podobno. Dejstvo je, da velik del javnosti, posebno bolniki in njihove družine, želi in zahteva dostop do konoplje v zdravilstvu in medicini. Tega jim zakonodaja na področju prepovedanih drog ne bo mogla več dolgo preprečevati. Dokler to ne bo urejeno, lahko ljudi le opozarjamo na tveganja. Ko bo to urejeno, bodo tudi zdravniki s konopljo morali pri opravljanju dejavnosti uporabljati kakovostne in varne izdelke, ki bodo ustrezali predpisom. Tako kot zdravila iz konoplje bo tudi za zdravilske proizvode potrebna analiza, njihova vsebnost pa bo morala biti označena na embalaži. Že zdaj pa je pomembno, da zdravilec uporabnika konoplje ne odvrča tudi od medicinskega zdravljenja. Še več, zdravilec, ki pri uporabniku storitev posumi na resnejše znake bolezni ali poslabšanje kronične bolezni, mora nemudoma predlagati medicinsko zdravljenje.

